

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1991

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΜΠΑ

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ 28ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 40
ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥΝΤΑ

Ἡ Ἀκαδημία, τὸ ἀνώτατο αὐτὸ πνευματικὸ ἴδρυμα, θεματοφύλαξ τῶν ὥραίων Ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων, σήμερα, συνεχίζοντας μία παράδοση ποὺ ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ τὸ 1944, δηλαδὴ ἀμέσως μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς, ἐορτάζει τὴν 28 Ὀκτωβρίου, ἡμέρα τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν Ἰταλία στὴν Ἑλλάδα.

Τὴν ἡμέραν αὐτὴ τὴν ἐορτάζει πάνδημος ὁ Ἑλληνισμὸς, γιατί εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ ἱστορικοῦ ΟΧΙ στὴν Ἰταλικὴ πρόκληση τοῦ Μουσολίνι, μὲ τίς τόσες κοσμοϊστορικὲς ἐπιπτώσεις.

Εἶναι ἀκόμη ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς ἐποποιίας ἀνάλογης ἐκείνης ποὺ ἐδημιούργησαν οἱ πρόγονοί μας, κατὰ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν περσικῶν ὀρδῶν.

Ὅπως τὸ «Μολὼν λαβὲ» τοῦ Λεωνίδα εἶχε ἐκφράσει τότε τὸ πνεῦμα ὀλόκληρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ τὴν προάσπιση τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρώας γῆς, τὸ ἴδιο ἐπανελήφθη καὶ μὲ τὸ ΟΧΙ τοῦ 1940.

Ἡ στάση ἐκείνη πρὸ 2.500 χιλιάδων ἐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσε τότε τὸν Ἑλληνισμό. Ἡ στάση της, τὸ 1940 ἐδόξασε τὸν Ἑλλη-

νισμό. Στην πιο κρίσιμη φάση και με την απαισιοδοξία διάχυτη ανέτρεψε, κατά γενικήν ομολογία, τον ροῦ τοῦ πολέμου.

Ἴδον μερικὲς χαρακτηριστικὲς μαρτυρίες ἀπὸ δημοσιεύματα καὶ λόγους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπου νωπὴ ἦταν ἡ τραγωδία τῆς Δουνκέρκης καὶ ἡ Ἰαγγλία εἶχε ἀπομείνει μόνη, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν χεῖμαρρο τῶν Γερμανικῶν σιδηρόφρακτων στρατιῶν καὶ τὸν ἀνηλεὲς βομβαρδισμό της.

Ἄπὸ Ἰαγγλία

Τσώρτσιλ (μετὰ τὴν ἐναρξὴ τοῦ πολέμου τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδας):

«...ὑπάρχει ἓνα μικρὸ ἡρωϊκὸ ἔθνος, πρὸς τὸ ὁποῖο οἱ σκέψεις μας στρέφονται μετὰ συμπάθεια καὶ θαυμασμό. Εἶναι ἡ γενναία Ἑλλὰς ποὺ προσασπίζεται σήμερον τὸ πατριῶδες ἔδαφος».

Καὶ πάλι ὁ Τσώρτσιλ μετὰ τὴν πτώση τῆς Κορυνθῶς

«...Μεγάλον ἐνθουσιασμόν ἐμπνέει σ' ὅλους μας τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας, ἐναντίον τόσοῦ ὑπέροχου ἐχθροῦ. Μᾶλλον ἐνθουμίζει τὰ Ἑλληνικὰ τρόπαια τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς».

Λόρδος Χάλιφαξ (στὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων):

«...ποτὲ ἄλλοτε, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακροῦς ἱστορίας της, τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος δὲν στάθηκε τόσο ὑψηλά».

«Ζήτω ἡ Ἑλλάς».

Ἦνταν:

«...εἰς τὴν Ἀθήναν ἐλέχθη πρὸς 2 χιλιάδων τριακοσίων ἐτῶν, ὅτι τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας εἶναι ἡ ἐλευθερία καὶ τὸ μυστικὸν τῆς ἐλευθερίας τὸ θ ἄ ρ ρ ο ς».

Ἄπὸ τὸν Καναδᾶ

Πρωθυπουργός, Μακένζυ King :

«...ὅταν ἡ κοιτίδα τοῦ εὐγενέστερου πολιτισμοῦ ποὺ γνώρισε ἡ ἀνθρωπότης, ἡ χώρα ποὺ τῆς ὀφείλουμε ὅτι καθιστᾶ τὴ ζωὴ ἀνετότερη

καὶ ὠραιότερη ὑφίσταται ἐπίθεση, ἢ θέση ὄλων τῶν ἀληθινῶν ἀνθρώπων εἶναι στὸ πλευρὸ της».

Ἦτανε ἓνα ἔμμεσο κέλευσμα πρὸς τὴν Ἀμερικὴ.

Ἀπὸ Ἀμερικὴ

Κρίστιαν Σάιενς, Monitor:

«...τὸ θέαμα τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων στρατιωτῶν, πὺν συγκροτοῦν καὶ ἀπωθοῦν τὰ στρατεύματα τῆς μεγάλης φασιστικῆς Ἰταλίας, ἔχει τόση ἐξαιρετικὴ σημασία, ὥστε μπορεῖ νὰ λεχθεῖ ἀδίσταχτα ὅτι ἴσως στὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου κρίνεται ἡ τύχη ὄλου τοῦ πολέμου».

Ποιὰ πράγματι προφητεία.

Ἀπὸ Μόσχα

Ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Tass (27-4-42):

«...πολεμήσατε μικροὶ ἐναντίον μεγάλων καὶ ἐπικρατήσατε. Δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνῃ διαφορετικά, γιατί εἴσαστε Ἑλληνας. Ὡς Ρῶσοι κερδίσαμε, χάρις στὶς θυσίες σας, χρόνο γιὰ νὰ ἀμυνθοῦμε.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε».

Ἡ καθυστέρηση ὅμως αὐτὴ ὑπῆρξε καὶ γιὰ ἄλλους λόγους μοιραία γιὰ τοὺς Γερμανούς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐνέσκηψε ὁ βαρὺς καὶ πρόωρος χειμῶνας πὺν τοὺς καθήλωσε πρὸ τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Λένινγκραντ.

Ἦτανε ἡ ἀπαρχὴ τῆς καταστροφῆς των.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὲς τίς μαρτυρίες ἀξίζει νὰ ἀναφέρω καὶ μιὰ ἄλλη φωνὴ θαυμασμοῦ, ἀπὸ τὸν μεγάλο στοχαστὴ Ἀντρέ Μαλρώ:

«...Ἡ Ἀκρόπολη, γράφει, στέκει ὡς τὸ μονο μέρος τῆς γῆς πὺν συγκατέχεται ταυτόχρονα καὶ ἁρμονικά, ἀπὸ τὸν φιλόσοφο καὶ τοὺς Πολεμιστὲς, ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θάρρος».

Αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πνεύματος, πὺν ἀναφέρει ὁ Μαλρώ, ἦτανε τὸ ὄπλο πὺν βοήθησε στὸ νὰ ἐπιζῆσει ὁ Ἑλληνισμὸς χιλιάδες χρόνια, μέσα ἀπὸ μύριες ἀντιξοότητες, κινδύνους καὶ κατοχές. Καὶ αὐτὸ τὸ θάρρος καὶ ἡ αὐτοθυσία γιὰ τὴν ἐλευθερία, μαζὶ μὲ τὴν πάνδημο σύμπνοια καὶ ὁμοφυχία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὑπῆρξαν οἱ κύριοι συντελεσταὶ πὺν προ-

κάλεσαν τὴν πρώτη ἤττα τοῦ ἄξονα Βερολίνου-Ρώμης στὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου.

Καὶ ἡ πρώτη αὐτὴ νίκη ἀναπτέρωσε τὸ ἠθικὸ τῶν χειμαζομένων Ἑγγλέζων καὶ κατέρριψε τὸν μύθο γιὰ τὸ ἀήττητο τοῦ Ἕξονα.

Ἐπιπλέον, οἱ ἀλλεπάλληλες νίκες κατὰ τῶν Ἰταλῶν συνέβαλαν ἀποφασιστικά, τὴν τελευταία στιγμή, νὰ μὴ προσχωρήσει στὸν ἄξονα ὁ Φράνκο καὶ νὰ διαφυλαχθεῖ ἔτσι τὸ τόσης ζωτικῆς σημασίας Γιβραλτάρ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Τουρκία ἔπαυε τὶς ἐρωτοτροπίες πρὸς τὴ Γερμανία καὶ προτίμησε τὴν οὐδετερότητα, ἡ ὁποία ἄλλωστε τῆς προσέφερε καὶ πολλὰ οἰκονομικὰ ὀφέλη. Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὰ σκουληκιασμένα ὄσπρια, τὰ τόσο ἀκριβοπληρωμένα ἀπὸ τὸν Διεθνή Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, πὸν μᾶς ἔστελνε στὰ Νοσοκομεῖα στὴν περίοδο τῆς μεγάλης πείνας τοῦ 41-42 μὲ τὸ περίφημο Κουρτουλούς, πὸν ἑλληνικὰ σημαίνει «Πλοῖο Σωτηρίας».

Τί εἰρωνία!

Αὐτὸ τὸ κοσμοϊστορικὸ ΟΧΙ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ μετὰ στοὺς Γερμανοὺς, πὸν ἀνυστερόβουλα καὶ ἐν γνώσει μας ὅτι θὰ ἀκολουθήσει ὀλοκαύτωμα, τὸ ἐορτάζουμε καὶ σήμερα γιὰ νὰ ἀποδώσουμε φόρο τιμῆς πρὸς ὄλους τοὺς Ἕρωας τοῦ πολέμου ἐκείνου καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσουμε πρὸς αὐτοὺς τὴν αἰώνια παγκόσμια καὶ δική μας εὐγνωμοσύνη.

Αὐτὴν τὴν εὐγνωμοσύνη, γιὰ νὰ διατηρήσει τὴν ὁμορφιά, πὸν τόσο ποιητικὰ τὴν προσδιορίζει ὁ Σανταρόζα ἀποκαλώντας τὴν «Ἕ Ασμα-Ἕ Ασματων», δὲν θὰ πρέπει νὰ τὴν ὑπενθυμίζουμε.

Ἀλλὰ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀμνηθεῖ, ὅταν βλέπει μίᾳ ἀπόπειρα, σὲ βάρος μας, καταπάτησης κάθε δικαίου ἀπὸ χῶρες πὸν συνεμάχησαν ἐπίσημα ἢ ἀνεπίσημα μὲ τὸν Ἕξονα;

Πῶς νὰ μὴν ὑπενθυμίσουμε διακηρύξεις σὰν αὐτὴν:

«...Ἡ γενναιοφυχία τῶν Ἑλλήνων φωτίζει σὰν Ἕ Ηλιος ἕνα σκοτεινὸ κόσμο. Ὅταν θὰ ἔρθει ἡ ἡμέρα τῶν τελευταίων λογαριασμῶν, διὰ νὰ τιμήσουμε τὸ ὄνομά μας, δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσουμε ποιοὶ ἐπολέμησαν ἠρωϊκὰ καὶ ποιοὶ ὄχι».

Καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ τὴν ὑπενθυμίζουμε, εἰδικὰ σήμερα πὸν ἡ πατρίδα μας βρῖσκεται γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ στὸ μάτι τοῦ κυκλώνα;

Οἱ πόλεμοι στὴ Μέση Ἀνατολή, οἱ συγκρούσεις στὰ Βαλκάνια, οἱ κραυγὲς ἐθνικισμοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ πὸν ἀκούγονται στὴν πόρτα μας, ἡ ἀδιαλλαξία καὶ ἐπιθετικότητα τῆς Τουρκικῆς πολιτικῆς, συνθέτουν ἓνα κρίσιμο σκηνικό, πὸν ἀνησυχεῖ καὶ προβληματίζει κάθε Ἑλληνα πολίτη.

Δυστυχῶς, σύμμαχες χῶρες, φαίνεται νὰ ξεχνοῦν ὀρισμένες φορὲς τὸ χρέος τους στὸν Ἑλληνικὸ λαό. Χρέος ἱστορικό γιὰ τὴν πολύχρονη προσφορά, ὅπως οἱ ἴδιοι τὸ εἶπαν, τῶν Ἑλλήνων στὸν πανανθρώπινο πολιτισμό, χρέος εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ ἔπος τοῦ '40 πὸν ἀνέτρεψε τὴν φορὰ τοῦ πολέμου.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους τοὺς Ἑλληνες, εἶναι ὑπέροτατο χρέος νὰ ξαναζωντανέφουμε τὶς μεγάλες ἀξίες τῆς αὐταπάρησης, τοῦ ἠρωϊσμοῦ, τῆς ὁμοφυχίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἑξαρσης πὸν σφράγισαν τὸ ἔπος τοῦ '40. Εἶναι πιὰ φανερό πῶς ἂν δὲν μπορέσουμε νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς ἀδιαφορίας καὶ τοῦ προσωπικοῦ βολέματος, ἂν δὲν μπορέσουμε νὰ παραμερίσουμε τὰ κομματικὰ πάθη καὶ τοὺς φανατισμούς, ἂν δὲν μπορέσουμε δηλαδὴ νὰ οἰκοδομήσουμε ξανὰ τὴν ἐθνικὴ ἐν ό τ η τ α καὶ ἀποφασιστικὴτητα πὸν διέκρινε τοὺς Ἑλληνες σ' ὄλες τὶς κρίσιμες στιγμὲς τῆς ἱστορίας μας, δύσκολα θὰ μπορέσουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὶς ἀπειλὲς τοῦ παρόντος καὶ τὶς μεγάλες προκλήσεις τοῦ ὄρατοῦ πλέον μέλλοντος.

Καὶ τώρα, μετὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς εἰσαγωγικὲς ἀναφορὲς, χρήσιμες κυρίως γιὰ τοὺς νεότερους, καὶ τὶς ἐπικαιρὲς σκέψεις πὸν συνδέουν τὸ χτὲς μὲ τὸ σήμερα, ἂς σταθοῦμε στὸ βασικὸ θέμα τῆς ὁμιλίας μου, πὸν εἶναι ἡ προσφορά τοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὁμως, προηγουμένως, νὰ ἐκφράσω ὀφειλόμενες εὐχαριστίες.

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἀκαδημίας, αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη συγκίνηση, πὸν ἐσεῖς, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἠρωας τοῦ '40 καὶ ἡ Σύγκλητος, ἀναθέσατε σ' ἐμένα τὴν ἐκφώνηση τῆς σημερινῆς πανηγυρικῆς ὁμιλίας.

Μακαριώτατε, σᾶς εὐχαριστῶ καὶ ἐσᾶς προσωπικῶς. Εὐχαριστῶ ὅμως στὸ πρόσωπό σας καὶ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, γιατί στὸ μέτωπο ὁ πολεμικὸς ἱερέας ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ στηρίγματα τοῦ ἠθικοῦ τοῦ στρατιώτη.

Κύριε ἀντιπρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, σᾶς εὐχαριστῶ καὶ ἐσᾶς γιὰ τὴν παρουσία σας, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὸ αἶσθημα εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους πρὸς ὅλους τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ '40 καὶ συγχρόνως τιμᾷ τὴν Ἀκαδημία.

Εὐχαριστίες ἀπευθύνω καὶ στὰ λοιπὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Κοινοβουλίου πὸν παρευρίσκονται.

Εὐχαριστῶ τέλος τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος τοῦ Στρατοῦ, τὸν πρόεδρο τοῦ Ε.Ε.Σ. καὶ ὅλους ἐσᾶς τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους καὶ τὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Στὰ 45 χρόνια πὸν ἐκφωνοῦνται Πανηγυρικοὶ λόγοι γιὰ τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἀπ' αὐτὸ τὸ βῆμα, μὲ πρῶτον ὀμιλητὴ τὸν ἀείμνηστο Ἀμαντο, ἔχουν εἰπωθεῖ πολλὰ γιὰ τὶς νικηφόρες μάχες κατὰ τῶν Ἰταλῶν στὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου, γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ ἀντίσταση μιᾶς χούφτας ἀνθρώπων, στὰ ὄχυρά τοῦ Ροῦπελ τῆς Μακεδονίας καὶ γιὰ τὸν ὀδυνηρὸ αἰφνιδιασμὸ τοῦ Χίτλερ, ὅταν εἶδε νὰ χάνονται, μέσα σὲ λίγες ἡμέρες στὴ Μάχη τῆς Κρήτης, 2,5 χιλιάδες περίπου ἐπίλεκτοι Ἀλεξιπρωτιστές του.

Καὶ σωστὰ στίς ὀμιλίες αὐτὲς ἔχει ἐξαρθεῖ ὁ ἡρωϊσμός καὶ ἡ αὐτοθυσία τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας. Κανεὶς ὅμως δὲν ἔχει μιλήσει γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ ὑγειονομικοῦ σώματος σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, παρ' ὅτι ἡ προσφορὰ του δὲν ὑστερεῖ σὲ γενναιότητα καὶ αὐτοθυσία.

Καὶ ἐπιπλέον, ἀπὸ ὅλους ὀμολογεῖται καὶ ὅλοι ξέρουμε, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ κανεὶς στρατὸς χωρὶς τὴν ὑγειονομικὴ περίθαλψη τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀρρώστων.

Ἔστερα, ἡ παρουσία τοῦ γιατροῦ, ἐμφυχώνει τὸ μαχητὴ στὸ

πεδίο τῆς μάχης ἢ στὰ μετόπισθεν, γιατί σ' αὐτὸν προσβλέπει ὑπερβατικές δυνατότητες. Ἐλλωστε Θεϊκὲς ιδιότητες τοῦ ἀπέδιδε καὶ ὁ μέγας Ἴπποκράτης. Σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀφορισμούς του λέει:

«...Ἰατρός γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἄξιος, φιλόσοφος ἰσόθεος».

Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθινό.

Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω αὐτὸ πὸν συνέβη, στὴν ἀρχὴ τοῦ '41, μὲ τὸν μεγάλο βομβαρδισμό τοῦ Πειραιᾶ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

Νεαρός γιατρός, μόλις ἐπιστρατευμένος τότε, προωθοῦσα τοὺς τραυματίες πὸν νοσηλεύαμε στὸν Εὐαγγελισμό, στὰ καταφύγια. Ἐπρεπε ὅμως νὰ μείνουν τέσσερις βαριά τραυματίες πὸν εἶχανε ὀρούς καὶ ἐκτάσεις στὰ πόδια.

Καὶ τότε ἄκουσα.

«Γιατρέ, μείνε καὶ ἐσὺ μαζί μας».

Ἦτανε μιὰ ἐπίκληση πὸν ὅπως εἶπα δὲν ξεχνιέται καὶ πὸν σὲ κάνει νὰ αἰσθάνεσαι ἀκόμη πιὸ ὑψηλὴ τὴν ἀποστολή σου. Γιατὶ ὁ Γιατρός δὲν εἶναι μόνο γιὰ νὰ θεραπεύει τὸν σωματικὸ πόνο, πρέπει νὰ εἰσχωρεῖ καὶ στὸν ψυχικὸ κόσμο τοῦ ἀρρώστου καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίζει.

Ἀλλὰ στοὺς Πολεμικοὺς γιατροὺς, δηλαδή στοὺς γιατροὺς σὲ καιρὸ πολέμου, ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο ἰδιότυπο μεγαλεῖο. Ἐκτελοῦν, τὸ ἱερόν καθήκον τους, στίς πρῶτες γραμμές, ἀνυπεράσπιστοι. Ἐκεῖ βάλλονται χωρὶς νὰ βάλλουν. Εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἠρωϊσμός πὸν ἔχει μέσα του ὅλα τὰ στοιχεῖα πὸν συνοδεύουν τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνθρωπιᾶς.

Κατὰ τὸν πόλεμο τοῦ '40 ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία τοῦ στρατοῦ διέθετε 72 στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα (27 μόνιμα καὶ 45 ἔφεδρα), 11 πεδινὰ καὶ 34 ὀρεινὰ χειρουργεῖα. Ἐπίσης 5 πλωτὰ Νοσοκομεῖα καὶ 8 ὑγειονομικοὺς συρμούς.

Τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ τῶν μονίμων καὶ τῶν ἐπιστρατευμένων γιατρῶν δὲν τὸν γνωρίζουμε. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἦτανε μέγας γιατί πλαισίωναν καὶ τίς πρῶτες γραμμές.

Γιὰ τὴ δράση τῶν γιατρῶν αὐτῶν, τῶν ἀδελφῶν Νοσοκόμων καὶ

τῶν τραυματιοφορέων, πὸν συγκροτοῦν τὸ ὑγειονομικὸ σῶμα, θὰ σᾶς μιλήσω διαδοχικά, ἂν καὶ ἡ συλλογὴ στοιχείων δὲν ἦτανε εὐκόλη, γιατί με τὴν κατάρρευση τοῦ μετώπου χάθηκαν τὰ ἀρχεῖα καὶ με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου πολλὰ λησμονήθηκαν.

Ἐκεῖνο ὅμως πὸν θὰ ἤθελα νὰ τονίσω ἐξαρχῆς, εἶναι τὸ ὅτι τὸ ὑγειονομικὸ σῶμα σύσσωμο δὲν ὑστέρησε σὲ ἐνθουσιασμό καὶ αὐτοθυσία καὶ ὅτι κατέβαλε καὶ αὐτὸ τὸν ἀναπόφευκτο φόρο αἵματος.

Τὰ ὅσα τώρα θὰ σᾶς ἐξιστορήσω, λίγα προέρχονται ἀπὸ προσωπική μου ἐμπειρία. Γιὰ τὰ περισσότερα στοιχεῖα ὀφείλω χάριτες στὸν φίλο, τὸν τέως Γενικὸ Ἄρχίατρο καὶ Ἐπίκουρο σήμερα καθηγητὴ τῆς χειρουργικῆς, κύριο Βασίλειο Κρεμμύδα καὶ στὴν ἐπικεφαλῆς τῆς διευθύνσεως Νοσοκόμων τοῦ Ε.Ε.Σ. δίδα Πουρτοκαλάκη, γιὰ τὴν καλοσύνη πὸν εἶχαν νὰ θέσουν στὴ διάθεσή μου τὰ προσωπικά τους ἀρχεῖα.

Ὁ κ. Κρεμμύδας, γνωστὸς καὶ γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ του ἕφος, με τὶς διάφορες ὀμιλίες του καὶ δημοσιεύματα, παλαιότερα καὶ πρόσφατα, παρουσιάζει πολλὰ ἄγνωστα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ρόλο τοῦ πολεμικοῦ ἱατροῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φαίνεται ἡ μεγάλη του προσφορά, ἡ αὐταπάρνηση καὶ ἡ αὐτοθυσία του.

Καὶ ὅσα θὰ ἀκούσετε, εἶναι ἀληθινά, γιατί τὶς σκηνὲς στὸ μέτωπο μόνο ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ τὰ γεγονότα μποροῦν νὰ τὶς μεταδώσουν καλύτερα στοὺς ἐπιγιγνομένους.

Καὶ ὅσα διηγοῦνται αὐτοί, εἶναι εἰλικρινῆ, γιατί εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ γενηαῖοι μιὰ μόνο γλώσσα γνωρίζουν. Τὴ γλώσσα τῆς ἀλήθειας.

Σᾶς μεταφέρω λοιπὸν μερικὰ ἀπὸ τὰ δημοσιεύματά του (Ἀκρόπολις τῆς 3-11-79).

«...αὐτὲς τὶς ἡμέρες γιορτάσαμε καὶ πάλι τὴ μεγάλη ἐθνικὴ ἐπέτειο τοῦ ἔ40. Καὶ τιμήσαμε τοὺς ἐπώνυμους καὶ ἀνώνυμους ἥρωας πὸν «ἔργω» ἄσκησαν τὸ ἱστορικὸ ὄχι. Καὶ πάλι ὅμως δὲν θυμηθήκαμε νὰ τιμήσουμε τοὺς μεγάλους λησμονημένους τοῦ Βορειο-Ἡπειρωτικοῦ ἔπους, τοὺς πολεμικοὺς Γιατρούς. Μέσα ὅμως στὴ φοβερὴ καὶ ἀνελέγη ἀτμόσφαιρα ἐκείνου τοῦ πολέμου, προβάλλει ἡρεμῆ καὶ καλωσυνάτη ἡ

μορφή τοῦ ὑγειονομικοῦ ἀξιωματικοῦ. Καὶ συνεχίζει. Θὰ φανεῖ ἴσως περίεργο πῶς τὸ τραχὺ περιβάλλον τοῦ μετώπου, ἀντὶ νὰ σκληρύνει, ἀντίθετα μεταρσιώνει καὶ ἐξιδανικεύει τὸν πολεμικὸ ἰατρό».

Καὶ ἔχει δίκιο.

Θυμᾶμαι τὸν δάσκαλό μου Καραγιαννόπουλο νὰ νοσηλεύει Ἴταλοὺς ἀπὸ τὶς μάχες τῆς Ἡπείρου καὶ Γερμανοὺς ἀπὸ τῆ μάχη τῆς Κρήτης, μὲ τὸ ἴδιο ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἴδια στοργὴ πὸν ἔδειχνε καὶ στοὺς δικούς μας τραυματίας.

Ὁ κ. ὄμως Κρεμμύδας ὑψώνει καὶ μιὰ φωνὴ διαμαρτυρίας.

Εἶναι ἡ γραπτὴ του ἀπάντηση σ' ἓνα ὀλοσέλιδο ἄρθρο τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς 3-11-49, πὸν ἔγραφε ὅτι στὸν πόλεμο τοῦ '40 βρεθῆκαμε χωρὶς ὑγειονομικὸ ἔλικό.

Ἀπαντᾷ μὲ τὰ ἐξῆς σκληρὰ λόγια:

«...Ὁ ἀρθρογράφος πὸν θὰ περιδιάβαζε τότε στὰ διάφορα θεωρητικὰ στρατηγεῖα, μέσα στὰ μάλλινα καὶ πίνοντας τὰ ζεστά του, τί ἰδέα θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει γιὰ τὸ τί γινότανε στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ μετώπου; Ὅχι μόνο ὑπῆρχε ἐπάρκεια ἔλικοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀνανεώνετο συνεχῶς ἀκόμα καὶ στὰ βουνά, χάρις στὴν αὐταπαύρηση πὸν ἔδειχναν γέροι, γυναῖκες καὶ παιδιά».

Καὶ ὁ κ. Κρεμμύδας εἶναι ὁ πιὸ ἀρμόδιος καὶ ὁ πιὸ ἔγκυρος νὰ ὀμιλεῖ γιὰ τὸν πόλεμο μὲ τοὺς Ἴταλοὺς, ὡς ἐπικεφαλῆς προχωρημένων ὀρεινῶν χειρουργείων, ὄργωσε ὅλα τὰ βουνά τῆς Ἡπείρου καὶ περιέθαλπε πάνω ἀπὸ 8.000 τραυματίες.

Γιὰ τὴν ἐπάρκεια τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ἀκόμη ὅτι, γνωρίζοντας τὸ ἀδίστακτο τοῦ Μουσολίνι, ὑπῆρχαν καὶ εἰδικὲς στολὲς γιὰ τὸν ὑπερίτη. Καὶ αὐτὴ μὲν ἢ βαρβαρότης δὲν χρησιμοποιήθηκε ἐναντίον μας, ὅπως ἔγινε στὴν Αἰθιοπία. Ἐλαβαν ὄμως χώρα ἄλλα, ἐξίσου ἀπάνθρωπα.

Ἀναφέρομαι στοὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ Νοσοκομείου Ἰωαννίνων, τῶν κινητῶν χειρουργείων, τῶν πλωτῶν Νοσοκομείων καὶ τῶν Νοσοκομειακῶν συρμῶν. Ὅλα ἔφεραν ἐμφανῶς τὰ σήματα τοῦ Διεθοῦς

Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ὁμως ἐβομβαρδίσθησαν ἀνελέητα. Σ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους βομβαρδισμοὺς θὰ ἀναφερθοῦμε καὶ ἀργότερα.

Τώρα θὰ σᾶς μεταφέρω μιὰ κραυγὴ ἀγανάκτησης τοῦ κ. Κρεμμύδα ἀπὸ τὸν βομβαρδισμό τοῦ ὄρεινοῦ χειρουργείου του στὸ Χάνι Μερτσέκ, κοντὰ στὴν Πρεμετή.

«Τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα, σὲ διαδοχικὰ κύματα, περνοῦσαν πάνωθὲ μας καὶ ξερονοῦσαν φωτιά καὶ σίδηρο. Οἱ συριγμοὶ καὶ οἱ ἐκρήξεις ἀπὸ τὶς βόμβες καὶ τὰ κακαρίσματα ἀπὸ τὰ πολυβόλα, ἔσμιγαν μὲ τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀφηγιασμένων ἀλόγων σὲ μιὰ τρελλή πολεμικὴ συμφωνία. Ὅταν κάποτε σκόρπισε ἡ ἀντάρρα, ἀντικρύσαμε τὴν εἰκόνα βιβλικῆς καταστροφῆς».

Περίλυπος ὁ κ. Κρεμμύδας μαζεύει ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπὸ τὸ χειρουργεῖο του καὶ διπλώνει, ὡς ἄχρηστη, τὴ σημαία τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πὸν κάλυπτε τὴν σκηνή του.

Καὶ τώρα, σὲ ἀντιπαράθεση, αὐτῆς τῆς ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἰταλικοῦ φασισμοῦ, θὰ ἀναφέρω ἓνα ἄλλο γεγονός πὸν δείχνει τὴν ἀνθρωπιὰ τῆ δική μας.

Εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Ἰταλοῦ Παβόλινι, Μαρκησίου τοῦ Γκιουζέπε, πὸν ἀνῆκε στὸ Ὀγδοο Σύνταγμα Ἀλπινιστῶν.

Τραυματίσθηκε βαριά πάνω στὰ ἠπειρωτικὰ βουνά, ὅπου καὶ αἰχμαλωτίσθηκε. Τὸν περιέθαλψε καὶ τὸν χειροῦργησε ὁ κ. Κρεμμύδας. Ἀκόμη καὶ τὸν μετᾶγγισε μὲ Ἑλληνικὸ αἷμα. Ὅταν συνῆλθε, τὸν προώθησε στὸ Νοσοκομεῖο τῆς Κόνιτσας. Ἡ μεταφορὰ του ὁμως ἦτανε δύσκολη, γιὰτὶ οἱ τραυματιοφορεῖς τὸν μετέφεραν, μὲ φορεῖο, στὰ χέρια ἀνάμεσα ἀπὸ ἀτραποὺς καὶ βουνοπλαγιὰς χιονισμένες. Χρειάσθηκαν γιὰ νὰ φθάσουν 20 δλόκληρες ὥρες. Ὅμως ἔφθασαν καὶ ὁ Μαρκήσιος ἐπέζησε.

Σ' αὐτὴ τὴν διαδρομὴ, τὰ ἀμόρφωτα αὐτὰ παιδιὰ πὸν τὸν μετέφεραν, ὅταν παρουσίασε πυρετό, καὶ ῥίγη, τὸν σκεπάσανε καὶ μὲ τὶς χλαῖνες τους καὶ τοῦ δώσανε τὸ λίγο πολύτιμο κονιάκ πὸν διέθεταν.

Ἄλλὰ εἶναι τὸ μόνο παράδειγμα μεγαλοφυχίας; Ἐμεῖς δὲν ἤμαστε αὐτοὶ πὸν κρύβαμε τοὺς Ἰταλοὺς στὰ σπίτια μας ὅταν τοὺς κυνηγοῦσαν οἱ Γερμανοί, μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Ἰταλίας;

Ἀναβίωσε δηλαδή πάλι ὁ Πανσανίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴ μάχη τῶν Πλαταιῶν εἶχε πεῖ γιὰ τοὺς αἰχμαλώτους:

«...Βάρβαροι μὲν, ἄνθρωποι δέ».

Στὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα, συγχρόνως καὶ τὸ ὀξύτερο, ἦταν τὰ κρουπαγήματα. Τὰ αἷτια; τὸ μεγάλο ὑψόμετρο, οἱ ἰσχυροὶ παγεροὶ ἄνεμοι καὶ τὰ χιόνια.

Παρὰ τὴ γενικὴ καὶ συγκινητικὴ κινητοποίηση ὄλων τῶν Ἑλληνίδων γιὰ μάλλινα, τὰ κρουπαγήματα ἦταν πολλὰ καὶ δυστυχῶς, στὸ σύνολό τους, σχεδὸν ζου βαθμοῦ, ποὺ ἀπαιτοῦσαν ἀκρωτηριασμό.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν κρουπαγημάτων, στοὺς 4 μῆνες τοῦ χειμῶνα στὸ βορειοηπειρωτικὸ μέτωπο, ἔφθασε τοὺς 22.000.

Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τώρα, τὸ τεράστιο ἔργο τῶν Ἱατρῶν, σ'αὐτὸν τὸν μεγάλο ἀριθμὸ θὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τοὺς ἄλλους τραυματίες. Τελικὰ εἶχαμε στὸ μέτωπο αὐτὸ 1.400 τραυματίες ἀξιωματικοὺς καὶ 40 χιλιάδες περίπου ὀπλίτες.

Ἄλλη μεγάλη ἐπιτυχία τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ, σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ε.Ε.Σ., ἦταν ἡ ὀργάνωση τῆς αἰμοδοσίας. Ὑπῆρχε καὶ ἐπάρκεια σὲ αἷμα καὶ ἐγκαιρὴ προώθησή του μέχρι καὶ τὶς πρῶτες γραμμές. Ἔτσι σώθηκαν ἑκατοντάδες τραυματιῶν, γιὰτὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ περισσότεροὶ τραυματίες χάνονται τὶς πρῶτες ὥρες ἀπὸ αἰμορραγία καὶ ἀπὸ shock.

Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ μνημονεύσουμε τὸ ὄνομα ἑνὸς μεγάλου χειρουργοῦ τοῦ Ματθιοῦ Μακκᾶ, Διευθυντοῦ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ὑπῆρξε ὁ ὀργανωτὴς τῆς ὑπηρεσίας αἰμοδοσίας καὶ τοῦ συντηρημένου αἵματος στὴ χώρα μας. Σ' αὐτὸν ὀφείλεται καὶ ὁ σχεδιασμὸς τῶν εἰδικῶν ξύλινων ψυγείων μὲ τὰ ὁποῖα, οἱ φιάλες τοῦ αἵματος, μποροῦσαν νὰ φθάσουν καὶ στὶς πρῶτες γραμμές.

Γενικὰ οἱ πολεμικοὶ γιατροὶ μόνιμοι καὶ ἔφεδροι, πλὴν στοὺς ἥρωας μαχητὲς τοῦ μετώπου, στάθηκαν Γενναῖοι, ἀξιοὶ τῆς Πατρίδας καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς των.

Καὶ ὅπως ὅμως συμβαίνει σὲ τέτοιες σκληρὲς καταστάσεις, κάποτε χάνονται καὶ οἱ γενναῖοι.

Εἴκοσι τρεῖς ὑγειονομικοὶ ἀξιωματικοί, ἀπὸ τὸν βαθμὸ τοῦ ἀνθυπιάτρου ἕως καὶ τοῦ γενικοῦ ἀρχιάτρου, ἔπασαν ἐπιτελώνοντας τὸ ὑψηλότερο λειτούργημά τους.

Ἄλλὰ δὲν ἦταν μόνο οἱ γιατροὶ ποὺ συνέβαλαν μὲ ἥρωϊσμό καὶ αὐταπάρνηση στὸ ἔπος τοῦ '40. Ἦταν καὶ οἱ ἀδελφές νοσοκόμες ποὺ ἔγραψαν κι' αὐτὲς τὸ δικό τους ἔπος.

Ἡ προσφορὰ καὶ αὐτῶν, εἴτε ἦτανε μόνιμες, εἴτε ἐθελόντριες, ὑπῆρξε ἀνεκτίμητη.

Γιὰ τὸν Γιατροῦ ἦτανε ἡ πολύτιμη συνεργάτις. Γιὰ τὸν τραυματία, μὲ τὴν στοργή της, ἐνσάρκωνε τὴν μάνα.

Προωθημένη πάλι μέχρι καὶ στίς πιὸ προχωρημένες γραμμὲς τοῦ μετώπου συμμετεῖχε, μὲ καρτερία, στίς μύριες δυσκολίες καὶ ἀντιξοότητες αὐτοῦ τοῦ πολέμου.

Καὶ ὅπως ξέρουμε, ὅλοι ἐμεῖς ποὺ συνεργαστήκαμε μαζί τους, καὶ μόχθησαν καὶ ἀρρώστησαν καὶ πλήρωσαν κι' αὐτὲς φόρο αἵματος.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι χάθηκαν καὶ ὑψηλὰ στὴν Ἱεραρχία ἰστάμενες ἀδελφές. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀπόδειξη τοῦ ὑψηλοῦ αἰσθήματος καθήκοντος. Δὲν θέλησαν τὰ μετόπισθεν καὶ τίς ἀσφαλεῖς τοποθετήσεις. Πῆγαν καὶ αὐτὲς στίς προῶτες γραμμές.

Ἡ ὅλη δύναμη τῶν ἀδελφῶν στὸν πόλεμο τοῦ '40 δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ προσδιορισθεῖ, γιατί δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὰ διάφορα στρατιωτικὰ καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτεταγμένα Νοσοκομεῖα.

Φαίνεται ὅμως ὅτι μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ πολέμου ὑπῆρχαν μόνο 209 διπλωματοῦχες ἀδελφές τοῦ Ε.Ε.Σ., 112 τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ 27 τῶν Ἀμερικανίδων κυριῶν (Ν. Κοκκινιά). Σ' αὐτὲς θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ 104 τῆς μονοετοῦς ἐκπαιδύσεως καὶ 36 τῆς Σχολῆς Βοηθῶν Ἐπισκεπτριῶν. Ἐπίσης εἶναι ἄγνωστος ὁ ἀριθμὸς τῶν διπλωματούχων μαιῶν, τῆς Σχολῆς «Μαρίκα Ἡλιάδη», ποὺ χρησιμοποιήθηκαν κι' αὐτὲς ὡς Νοσηλεύτριες ἀδελφές. Στοιχεῖα ἀπὸ τίς ἄλλες Σχολές Νοσοκόμων, ὅπως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Πατρῶν δυστυχῶς δὲν βρῆκα.

Σύντομα όμως ο αριθμός αυτός αυξήθηκε πολύ και έφθασε τις τρειςήμισι χιλιάδες περίπου, χάρις στην πρόθυμη ανταπόκριση πολλών Έλληνίδων στην έκκληση του Ε.Ε.Σ., για κατάταξη στο σώμα των διπλωματούχων έθελοντριών αδελφών.

Παρ' όλον τον σημαντικόν αυτόν αριθμό Νοσοκόμων, οί ανάγκες ήτανε πολλές, ιδίως με την εμφάνιση των κρουσπαγημάτων. Ύπῆρξαν περίοδοι πού οί αδελφές ειργάζοντο επί 15 συνεχείς ώρες, για να μπορέσουν ν' αντιμετωπίσουν έκτακτες καταστάσεις.

Άλλά οί αδελφές, όπως αναφέραμε, δέν υστέρησαν και σε ήρωϊσμό, αυταπάρηση και αυτοθυσία.

Συγκινητικά είναι τὰ όσα ανέφερε πρὸ ἐτῶν, ή τότε επικεφαλῆς τῶν αδελφῶν τοῦ Ε.Ε.Σ. κα Μαρία Καραϊωσηφίδου, σὲ συνεδρίαση τῆς Ἱατρικῆς Ἑταιρείας, για τὸν πόλεμο τοῦ '40.

Ἀπὸ τὴν κιτρινωμένη ἀπὸ τὸ χρόνο ὀμίλια της, σᾶς μεταφέρω μερικά ἀποσπάσματα.

«...Οί αδελφές και απέδωσαν και ἐμόχθησαν ἐξαντλητικά και ἀρρώστησαν και ἀπέθαναν και ἐφονεύθησαν».

Και συνεχίζει.

«Τὸ Νοσοκομεῖο Ἰωαννίνων, ή τραγική Ἀκαδημία, ὅπου δέν εὑρέθη σχεδὸν τίποτα ἀπὸ ἱατροὺς και αδελφές, νοσοκόμους και τραυματίες, ἐκεῖ ὅπου οί βόμβες δέν ἀνοιξαν τάφο, ἀλλὰ κενοτάφιο, δέν είναι δυνατὸ νὰ λησμονηθεῖ».

Μεταξὺ αὐτῶν πὸν χάθηκαν ἐκεῖ ήτανε ὁ ταλαντοῦχος νέος καθηγητῆς τῆς χειρουργικῆς Ξενοφῶν Κοντιάδης, οί βοηθοί του, ὁ γενικός ἀρχίατρος Γεώργιος Μαρκάκης και οί προϋστάμενες αδελφές Ἰουλία Ἀνδρεάδη, Ἐλένη Παρασκευοπούλου και Καλλιόπη Γιαλούση, με ἄλλες πέντε περίπου αδελφές. Κανείς τους δέν θέλησε, κατὰ τὸν βομβαρδισμό, νὰ ἐγκαταλείψει τοὺς τραυματίες.

Αὐτὸς όμως ὁ βομβαρδισμὸς Νοσοκομείου με τις τόσες ἀπώλειες δέν ήτανε ὁ μοναδικός.

Οί Ἱταλοὶ και οί Γερμανοί, καταπατώντας τὴν Διεθνή Σύμβαση

τῆς Γενεύης πὸν εἶχαν κι' αὐτοὶ ὑπογράφει καὶ ἐνάντια πρὸς κάθε αἴσθημα ἀνθρωπιᾶς, βομβάρδιζαν, ὅπου καὶ ἂν τὰ συναντοῦσαν, Νοσοκομεῖα, ὑγειονομικοὺς σταθμούς, ὑγειονομικοὺς συρμούς καὶ πλωτὰ Νοσοκομεῖα.

Τραγικὸς εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς ἀπὸ τὸν βομβαρδισμό δύο πλωτῶν Νοσοκομείων καὶ ἐνὸς ὑγειονομικοῦ συρμοῦ.

Μεταφερόμαστε πάλι στὴν ὁμιλία τῆς κας Καραϊωσηφίδου.

«...Ἐνα ἀπὸ τὰ πλωτὰ Νοσοκομεῖα, τὸ «Ἑλληνὶς» ὑπέστη ὑπουλη καὶ ἐγκληματικὴ ἀεροπορικὴ ἐπίθεση στὴν Πάτρα.

Καὶ μιὰ ἀδελφή, ἐνῶ τὸ πλοῖο ἐβυθίζετο καὶ κροτάλιζαν οἱ σφαῖρες τῶν πολυβόλων στὴ Γέφυρα, παρέμεινε γιὰ νὰ βάζει σωσίβια στοὺς τραυματίες καὶ νὰ βοηθήσει στὴ μεταφορὰ τους.

Ἐνα ἄλλο πλοῖο, συνεχίζει, τὸ «Ἀττικὴ» πληγμένο καὶ αὐτὸ ἀπὸ βομβαρδισμό στὸ Μεσολόγγι, κινδύνευε νὰ βυθισθεῖ. Ὁ πλοίαρχος κάλεσε τὶς ἀδελφές νὰ ἐπιβιβαστοῦν στὶς βάρκες. Αὐτὲς ὅμως ὄχι μόνο ἔμειναν ἀλλὰ καὶ τραγουδοῦσαν γιὰ νὰ δώσουν θάρρος στοὺς τραυματίες καὶ νὰ ἀποφευχθεῖ ὁ πανικός».

Καὶ ὅταν ὁ βομβαρδισμὸς σταμάτησε, εἶχανε προστεθεῖ καὶ ἄλλοι 20 βαριά πληγωμένοι.

Τὸ «Ἀττικὴ» εἶχε κάνει 26 ταξίδια καὶ εἶχε μεταφέρει 5.000 τραυματίες.

Ἀλλὰ στὶς 11 Ἀπριλίου τὸ βράδυ ἤρθε ἡ τελευταία του στιγμὴ.

Βομβαρδίσθηκε ἀπὸ τὰ εὔστοχα τώρα Γερμανικὰ ἀεροπλάνα καὶ βυθίστηκε ἔξω ἀπὸ τὸν Καφηρέα, ἐνῶ ἔπλεε μὲ ἀναμμένα ὅλα τὰ φῶτα καὶ τὰ διακριτικὰ σήματα τοῦ Ε.Σ.

Οἱ βόμβες τρύπησαν τὸ πλοῖο καὶ εἰσχώρησαν τὰ νερά. Ἀπὸ τὸ βυθιζόμενο πλοῖο οἱ ἀδελφές ἔφυγαν τελευταῖες. Καὶ ὅταν μιὰ σωσίβια βάρκα κινδύνευε νὰ ἀναποδογυρισθεῖ ἀπὸ τὸ βάρος, ὁ Κυβερνήτης, ὁ Γιατρὸς καὶ μιὰ ἀδελφή, πὸν ἐπέβαιναν σ' αὐτήν, ἔπεσαν στὴ θάλασσα καὶ προσπάθησαν νὰ φθάσουν κολυμβώντας στὴν ἀκτὴ. Καὶ ὅταν, μετὰ ἀπὸ ἀπερίγραπτη Ὀδύσσεια, μέσα στὴ νύχτα καὶ τὴν φουρτουνιασμένη

θάλασσα, ἔφθασαν καὶ μετρήθηκαν, ἔλειπαν ἀρκετοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο γιατροὶ καὶ ἡ ἀδελφή.

Θύματα σὲ ἀδελφές εἶχαμε καὶ μὲ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν ὑγειονομικῶν συρμῶν, γιατί καὶ ἐκεῖ οἱ ἀδελφές, προσέφεραν μὲ αὐταπάρνηση τὶς ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες τους.

Σ' ἓναν ἀπὸ αὐτούς, στὶς 8 Ἀπριλίου στὰ Σκύδρα, οἱ βομβαρδισμοὶ ἐπληξαν καὶ συγχρόνως κατέστρεψαν τὴ γέφυρα. Καὶ τότε οἱ ἀδελφές δὲν ἐγκατέλειψαν τοὺς τραυματίες. Παρέμειναν μαζί τους καὶ μοιράσθηκαν τὶς κακουχίες καὶ τὶς συνέπειές τους.

Γιὰ τὸ ἔργο τους αὐτό, ὅλες οἱ Νοσοκόμες, στὸ πρόσωπο τοῦ Ε.Ε.Σ., δέχθηκαν παράσημα καὶ μετάλλια. Κυρίως ὅμως δέχθηκαν τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν χιλιάδων τραυματιῶν πὸν περιέθαλψαν.

Οἱ ἐρυθροσταυρίτισσες καὶ οἱ ἄλλες ἀδελφές σκυμμένες στὸ προσκέφαλο τῶν πονεμένων κορμιῶν, ἀκόμη καὶ τῶν ἐχθρῶν, μετέφεραν ὅλα τὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα ὅπως τὰ εἶχε ὁραματισθεῖ ὁ μέγας ἀνθρωπιστής, ὁ Ἑλβετὸς Ἑρρίκος Ντυνὰν τὸ 1859. Ἰδρυτὴς τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ἀνθρωπος πὸν ξεσήκωσε πανανθρώπινη σταυροφορία γιὰ νὰ ἀπαλύνει τὸν πόνο πὸν δημιουργοῦσαν οἱ πόλεμοι καὶ πὸν ὀδήγησε στὴν ὑπογραφή στὴ Γενεύη τῆς Διεθνoῦς Συμβάσεως περὶ προστασίας τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου, ἂν ζοῦσε τὸ 1940 θὰ ὑφίστατο τὴ μεγαλύτερη ἀπογοήτευση τῆς ζωῆς του, βλέποντας τὴ βαρβαρότητα τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν.

Κλείνοντας καὶ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ μὲ εὐλάβεια ὑποκλίνομαι στοὺς Γιατροὺς καὶ τὶς ἀδελφές πὸν χάθηκαν στὸν πόλεμο τοῦ '40.

Ὑποκλίνομαι ὅμως ἀκόμη καὶ στὴν τότε ἀρχηγὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ε.Ε.Σ., τὴν Ἀθηναῖα Μεσολωρᾶ, γιατί αὐτὴ ἦταν ἡ μεγάλη Ἰέρεια πὸν δίδαξε καὶ ἐνέπνευσε σὲ γενιές ἀδελφῶν τὸν ἀλτρουϊσμό, τὴν ἀνθρωπιά καὶ τὴν αὐτοθυσία.

Ὅλοι μας καὶ ὅλες τὴν λάτρευαν. Ὅταν πέθανε τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1965, μιὰ Ἐρυθροσταυρίτισσα, ἡ Παπαμικρούλη ἔγραψε αὐτὰ τὰ συγκινητικὰ λόγια:

«...τοῦτο τὸ Φθινόπωρο δὲν εἶναι σὰν τ' ἄλλα, δὲν ἔφυγαν μόνο τὰ πουλιά, δὲν πέθαναν μόνο τὰ λουλούδια, δὲν ἔπεσαν στὴ γῆ μόνο οἱ ὄριμοι καρποί, ἔφυγε ἀπὸ κοντὰ μας καὶ ἡ ἀλησμόνητη ζωντανὴ μορφὴ τῆς Ἀθηνᾶς Μεσολωρᾶ».

Θὰ ἤθελα ἀκόμα νὰ μιλήσω καὶ γιὰ τοὺς τραυματιοφορεῖς καὶ γιὰ τὸν σημαντικὸ ρόλο ποὺ ἔπαιξαν στὴν περισυλλογὴ, ἀπὸ τὶς πρώτες γραμμές, τῶν τραυματιῶν καὶ στὴν μεταφορὰ τους ἀπὸ τὶς χιονισμένες κορυφογραμμές στὰ μετόπισθεν, μέσα ἀπὸ κρημνούς καὶ λαγκάδια. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν σχετικὰ στοιχεῖα. Τὸ ἔθνος ὅμως ὀφείλει καὶ σ' αὐτοὺς ἓνα μεγάλο εὐχαριστῶ. Τοὺς τὸ ἀπευθύνουμε τώρα.

Τὸ τιμημένο ὅμως αὐτὸ βῆμα, ποὺ φέρει τὸ ὄνομα «Ἀκαδημία Ἀθηνῶν», γιὰτὶ οἱ ἰδρυτές της θέλησαν νὰ ἀποτελέσει συνέχιση τῆς Ἀκαδημίας τῆς Κλασσικῆς Ἑλληνικῆς περιόδου, ὅπου τὸ βῆμα της προσεφέρετο γιὰ ἐλεύθερη διακίνηση ἰδεῶν, μοῦ δίνει θάρρος νὰ ἐκφράσω ὀρισμένες σκέψεις μου καὶ ἐρμηνεῖες σὲ ὀρισμένα ἐρωτήματα ποὺ μοῦ ἔχει δημιουργήσει ὁ δεύτερος αὐτὸς παγκόσμιος πόλεμος μὲ τὰ ἑκατομμύρια θύματα καὶ τὶς ἀνυπολόγιστες ὑλικὲς ζημιές.

Ἐξάλλου, οἱ ἀναδρομὲς στὰ γεγονότα τοῦ '40-'41, μετὰ ἀπὸ 50 χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα συνέβησαν ραγδαῖες πολιτικο-οἰκονομικὲς ἀλλαγές καὶ τεράστια ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα, προσφέρονται ὄχι μόνο γιὰ ἐορτασμούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κατὰ βάθος διερεύνηση τῶν αἰτιῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινήτρων τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι τὸν προκάλεσαν, ὥστε νὰ ἀντλήσουμε χρήσιμα διδάγματα.

Σὰν γιατρός, ποὺ ἔζησα ἀπὸ κοντὰ γιὰ πολλὲς δεκαετίες τὸν ἀνθρώπινο σωματικὸ καὶ ψυχικὸ πόνο, ἦταν φυσικὸ πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ ἀναρωτηθῶ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα ποὺ κόστισε καὶ κοστίζει ἀμέτρητες ἀπώλειες ἀνθρώπινων ζωῶν, δυστυχίες καὶ καταστροφές, ἔτσι ὅπως τὶς ζήσαμε καὶ ἐμεῖς στὰ μαῦρα χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς.

Ὅσα χρόνια κι' ἂν πέρασαν ἀπὸ τότε, ἀκόμα δὲν μπορῶ νὰ ξεχάσω τὰ κάρρα τοῦ Δήμου γεμάτα ἀπὸ ἀποσκελετωμένα ἀπὸ τὴν πείνα πτώ-

ματα, μικρῶν καὶ μεγάλων, ποὺ τὰ μάζευαν καθημερινὰ ἀπὸ τοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας. Τὸ ἓνα ἑκατομμύριο αὐτῶν τῶν ψυχῶν ποὺ χαθήκανε τὸ χειμῶνα τοῦ '41, μαζὶ μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἄλλων νεκρῶν τοῦ πολέμου, ἦταν ἀπλὰ καὶ μόνο ἀποτέλεσμα τῶν ἐπεκτατικῶν φιλοδοξιῶν κάποιων ἀνερχομένων δυνάμεων, ὅπως ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία; ἢ ἔχει νὰ κάνει καὶ μὲ τὴν ἴδια τὴν ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα;

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἐπιθετικότητα ποὺ γεννᾶνε τὰ ἀνελεύθερα δικτατορικά καθεστῶτα, ὅλων τῶν ἰδεολογιῶν καὶ τῶν ἀποχρώσεων, μήπως θὰ πρέπει νὰ σκύψουμε καὶ νὰ μελετήσουμε περισσότερο τὸ φαινόμενο τῆς ἀτομικῆς ἐπιθετικότητας ἔτσι ὅπως αὐτὴ μπορεῖ νὰ παραχθεῖ ἀπὸ τὴν κληρονομία κάποιων γονιδίων, ποὺ εὐστοχα ἔχουν χαρακτηρισθεῖ ὡς «ἐπιθετικὰ γονίδια»;

Ὁ Μουσολίνι ἢ ὁ Χίτλερ ποὺ ἠγγήθηκαν αὐτῆς τῆς ἀνθρώπινης βαρβαρότητας ἦταν ἀπλῶς μεγαλομανεῖς ἢ ἦταν καὶ διαταραγμένες προσωπικότητες μὲ μία γονιδιακὴ δομὴ ποὺ ἐσπρωχνε τὴ δράση τους στὰ μεγάλα ἐγκλήματα ποὺ διέπραξαν κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας;

Γιατὶ κανεὶς βέβαια δὲν ἀμφισβητεῖ τὶς μεγαλομανίες τοῦ Μουσολίνι ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ ὀνειρεύεται τὴν ἐπανίδρυση τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

Χαρακτηριστικό, αὐτῆς τῆς ἰδεοκατηληψίας, ἦτανε ἓνας λόγος τοῦ ἀπὸ τὸ Palazio Venezia λίγο πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ '40.

Ἔλεγε τότε:

«...Πρὶν πεθάνω βλέπω νὰ δημιουργεῖται, ἐπάνω στὸ γαλανὸ Ἰταλικὸ Οὐρανό, μιὰ ἀναγεννημένη Αὐτοκρατορία τῶν Καισάρων!».

Καὶ στὴ συνέχεια:

«...ὄραματίζομαι τὸν μεγαλύτερο νιόν μου νὰ διασχίζει, διὰ μιὰν ἀκόμη φορά, τὸν Νεῖλο».

Ἡ ἐγκληματικὴ ὅμως χρῆση ὑπερίτη στὸν πόλεμο τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς ἀοπλῆς Αἰθιοπίας καὶ ἡ δολοφονία τοῦ γαμπροῦ του Τσιάνο ἢ τὰ φοβερὰ κρεματόρια τοῦ Χίτλερ ὅπου βροῦσαν φρικτὸ θάνατο ἑκα-

τομμύρια ἀθῶων ὑπάρξεων, νομίζω ὅτι ξεπερνοῦν τὰ ὅρια ὁποιασδήποτε μεγαλομανίας ἢ ὁποιοιδήποτε κρατικῶν συμφερόντων.

Αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς προβληματισμούς, πὸν μοῦ γεννήθηκαν ζώντας ἀπὸ κοντὰ τῇ φρικαλεότητα τοῦ 2ου Παγκοσμίου Πολέμου, καὶ τὴν πείνα καὶ τῇ δυστυχία στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς, ἔρχεται ἴσως νὰ φωτίσει ἡ σύγχρονη Μοριακὴ Βιολογία.

Αὐτὴ σήμερα ἐπιτρέπει νὰ σχηματίσουμε ἐνιαία εἰκόνα τῶν παλαιῶν ἀληθειῶν τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Δαρβίνου καὶ τοῦ Μέντελ, περὶ ἐξελίξεως καὶ κληρονομικότητας, μὲ τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις περὶ τῶν γονιδίων συμπεριφορᾶς, δηλ. τῶν γονιδίων τοῦ χαρακτήρος. Οἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς δίνουν νέες διαστάσεις στὴν κλασσικὴ Κοινωνιολογία.

Ὁ *Richard Dawkins*, ἓνας ἀπὸ τοὺς λαμπρότερους ἐκπροσώπους τῶν Βιολόγων τοῦ νέου κύματος, μὲ τὸ βιβλίο του «Τὸ ἐγωϊστικὸ γονίδιο», ἐξηγεῖ τὸ πῶς μπορεῖ νὰ ξεπετάγονται κατὰ καιροὺς τὰ ἀρχέγονα γονίδια, δηλ. τὰ ἀρπαχτικὰ πὸν ἀναπτύχθηκαν τὴν ἐποχὴ πὸν ἴσχυε ὁ νόμος τῆς Ζούγκλας, τὰ ὁποῖα ὅμως μὲ τὴν πάροδο τῶν ἑκατομμυρίων αἰῶνων καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν κοινωνιῶν καὶ γενικὰ τοῦ πολιτισμοῦ, ἔχουν ἀπωθηθεῖ στὸν πυθμένα τῆς «δεξαμενῆς αὐτῶν τῶν γονιδίων ἀπὸ τὰ νέα ἀλτροῦστικὰ γονίδια».

Αὐτὰ τὰ ἐπικίνδυνα γονίδια εἴτε τῶν κοινοῶν, εἴτε τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν, θὰ μποροῦσε εὐκόλα νὰ τὰ ἐντοπίσει μὲ τὰ ὑπερσύγχρονα μέσα πὸν διαθέτει, ὅπως ἡ συσκευὴ *P.R.C.* ἢ Μοριακὴ Βιολογία καὶ νὰ τὰ ἐξουδετερώσει ἢ Γενετικὴ Μηχανικὴ, γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε συνέχιση.

Ἡ δυνατότητα ὅμως δημιουργίας τέτοιων μεταλλάξεων, σωστὰ δημιούργησε ἔντονες ἀντιδράσεις καὶ δὲν ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἠθολογία, γιὰτὶ ἀντίκειται πρὸς τοὺς θρησκευτικὸς κανόνες καὶ πρὸς τὶς διακηρύξεις τοῦ Ἐλσίνκι περὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ προσβολῆς τῆς προσωπικότητας.

Ἀντὶ λοιπὸν αὐτῆς τῆς βίαιης μεταλλαγῆς, ὁ *Sir Nossal* καὶ ὁ *Corrèl*, στὸ βιβλίο τους «Ἀναμορφώνοντας τὴ ζωὴ» προτείνουν κά-

ποιους άλλους ήπιους μὲν ἀλλὰ ἐπίμοχθους τρόπους.

«...θὰ πρέπει, λένε, νὰ διδάξουμε τὴ γενναιοφροσύνη καὶ τὸν ἀλτροῦισμό. Θὰ πρέπει νὰ καταλάβουμε τί θέλουν νὰ κάνουν τὰ ἐγωϊστικὰ γονίδια καὶ ἔτσι θὰ ἔχουμε μιὰ πιθανότητα νὰ ἀνατρέψουμε τὰ σχέδιά τους. Θὰ κάνουμε δηλαδή κάτι, πὸ κανένα ἄλλο εἶδος στὴ γῆ αὐτὴ δὲν τὸ φιλοδόξησε ποτέ».

Αὐτὰ ὅμως ὅλα, μποροῦνε νὰ γίνουν μόνο ἀπὸ τὶς ὀργανωμένες ἀνθρωπιστικὰ κοινωνίες, ἀπὸ τὴ σωστὴ διαπαιδαγώγηση, ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς φωτισμένους δασκάλους, τὴ θρησκεία καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους εἰρημιστὰς φιλοσόφους.

«...Σὲ πολλὲς περιπτώσεις», λέει ὁ Λεκατσάς, στὸ βιβλίο του 'Πολιτεῖες τοῦ Ἥλιου' «φιλόσοφος καὶ λαὸς χέρι μὲ χέρι βαδίζουν στὴν τραγικὴ μεγάλῃ τους πορεία γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς θεϊκῆς παρανθρώπινης ἐλευθερίας».

Αὐτὴν ὅμως τὴν ἐλευθερία τὴν δίνει μόνο ἡ Δ η μ ο κ ρ α τ ί α, πὸ γεννήθηκε στὸν τόπο μας καὶ πὸ πρόσφατα ἐορτάσαμε τὰ 2.500 χιλιάδες χρόνια της. Στὴν πάροδο τῶν αἰώνων μπορεῖ αὐτὴ νὰ ὑπέστη δοκιμασίες, ἀλλὰ πάντοτε ξεπερνοῦσε πὸ ἐνισχυμένη.

Ἐπὶ πλέον, ἡ Δημοκρατία εἶναι τὸ μόνο πολίτευμα πὸ δίνει τὴ δυνατότητα στὸ λαό, νὰ κατακρημνίζει ἐπικίνδυνους ἡγέτες καὶ νὰ ἀνατρέπει ἀνελεύθερα καθεστῶτα, πὸ γεννοῦν τοὺς πολέμους καὶ τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία. Θὰ ἔλεγα λοιπὸν πὸς ἡ καλύτερη ἀσπίδα ἀπέναντι στὴν ἀνθρώπινη ἐπιθετικότητα πὸ γεννιέται εἴτε ἀπὸ τὰ ἐπιθετικὰ γονίδια εἴτε ἀπὸ κοινωνικὲς ἐντάσεις καὶ ἐθνικὲς συγκρούσεις ἦταν, εἶναι καὶ θὰ παραμένει ἡ ἴδια ἡ Δημοκρατία.

Ἄς διαφυλάξουμε λοιπὸν αὐτὴ τὴ Δημοκρατία ἐμεῖς καὶ ὅλος ὁ κόσμος, ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ καὶ ἄς τὴν διδάσκουμε στὰ παιδιά μας, μιὰ πὸ, δυστυχῶς, ἡ σοφία, οἱ γνώσεις καὶ οἱ ἐμπειρίες δὲν κληρονομοῦνται μὲ τὰ γονίδια.

Ἄς τοὺς ὑπενθυμίζουμε τὶς κ α τ η γ ο ρ ί ε ς κατὰ τοῦ πολέμου, πὸ κληροδότησε, ὡς «κτῆμα ἔσαει» ὁ Θεοκυδίδης στὴν ἀνθρωπότητα,

ἀνιστορώντας ἓνα πόλεμο πὸν εἶχε σπαράξει τὴν πατρίδα του, τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρη καὶ τὴν προσωπική του ὑπαρξη. Γιὰ νὰ ζήσουν, αὐτὰ τουλάχιστον, σ' ἓνα κόσμο ὁμορφο καὶ χωρὶς πολέμους.

Καὶ τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω τὰ λόγια πὸν ἔγραψε τὸ 1777 ὁ Βενιαμὶν Φραγκλίνος σὲ ἓνα φίλο του:

«...ποτέ δὲν ὑπῆρξε ἓνας καλὸς πόλεμος ἢ μία κακὴ εἰρήνη».

Σᾶς εὐχαριστῶ.